

УДК 338.246.025:37.014.5

Лідія Гуменна,
молодший науковий співробітник лабораторії зарубіжних
систем професійної освіти і навчання
Інституту професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0003-3813-5894>,
e-mail: red-ipto@ukr.net

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНІЙ ОСВІТІ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ТА ПІДТРИМКА НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Анотація. Державно-приватне партнерство (ДПП) є важливим інструментом модернізації професійно-технічної освіти. Завдяки співпраці держави й приватного сектора система освіти може швидко адаптуватися до потреб сучасного ринку праці, сприяючи підготовці висококваліфікованих фахівців. ДПП забезпечує залучення фінансових і матеріальних ресурсів, модернізацію технічної бази навчальних закладів та інтеграцію інноваційних технологій у навчальний процес, підвищуючи рівень практичної підготовки здобувачів освіти.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, професійно-технічна освіта, модернізація, інноваційні технології, практична підготовка.

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN VOCATIONAL EDUCATION: ENSURING ACCESSIBILITY AND SUPPORTING LIFELONG LEARNING

Lidiya Humenna,
Junior Researcher at the Laboratory of Foreign Systems of
Vocational Education and Training of the
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine

Abstract. Public-private partnership (PPP) is an important tool for modernizing vocational education. Through collaboration between the state and the private sector, the education system can quickly adapt to the needs of the modern labor market, facilitating the training of highly qualified specialists. PPP ensures the attraction of financial and material resources, modernization of the technical infrastructure of educational institutions, and

integration of innovative technologies into the educational process, enhancing the practical training of students.

Keywords: public-private partnership, vocational education, modernization, innovative technologies, practical training.

Вступ. В умовах сучасних викликів ринку праці розвиток професійної (професійно-технічної) освіти в Україні потребує інноваційних підходів до модернізації системи навчання. Одним із таких підходів є державно-приватне партнерство (ДПП), яке набуває все більшої актуальності. Співпраця між державними інституціями та приватним сектором є важливим інструментом для залучення додаткових фінансових і матеріальних ресурсів у систему освіти, що дає можливість адаптувати її до сучасних вимог ринку праці та забезпечити підготовку кваліфікованих фахівців.

ДПП у сфері професійно-технічної освіти сприяє створенню умов для швидкої інтеграції інноваційних технологій у навчальний процес, модернізації матеріально-технічної бази закладів та підвищення рівня практичної підготовки здобувачів освіти. Це партнерство дає змогу ефективно розвивати освітню інфраструктуру, враховуючи не лише державні потреби, але й вимоги бізнесу, який зацікавлений у підготовці кадрів для власної галузі.

На міжнародній арені механізми ДПП давно визнані ефективними у сфері освіти, особливо в країнах Європейського Союзу та США. Однак в Україні, попри існування законодавчих передумов для запровадження ДПП, реальне застосування цих механізмів залишається обмеженим через фінансові та інституційні труднощі.

Джерела. Явище державно-приватного партнерства з набуттям актуальності все частіше розглядається як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Учені державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України», такі як Т. Єфименко, Є. Черевиков, К. Павлюк, провели дослідження феномену державно-приватного партнерства в системі регулювання економіки, що стало основою для випуску монографії «Державно-приватне партнерство в умовах глобальних економічних викликів» (2020). Вони підкреслюють, що ДПП є ефективним інструментом, здатним забезпечити необхідні зміни в економіці та освітній сфері України, зокрема в умовах обмеженого державного фінансування.

Серед інших українських дослідників ДПП важливо відзначити В. Близнюка та В. Бондаря, які у праці «Моделі та механізми державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку України» (2019) аналізували можливості й перспективи ДПП у контексті

соціальних реформ. Вони акцентували увагу на необхідності держави активніше використовувати цей інструмент для розвитку професійно-технічної освіти.

Серед зарубіжних науковців, які досліджували ДПП, варто відзначити Мішеля Летема. У праці «Public-Private Partnerships: A French Approach» (2018) він зазначає, що впровадження ДПП є критично важливим для забезпечення інноваційного розвитку різних секторів, зокрема освіти. Летем також вказує на важливість постійної підтримки з боку держави та бізнесу для успішної реалізації партнерств.

Джон Гелбрейт та Елвін Тоффлер, які досліджували роль ДПП в економіці знань, також звертають увагу на те, що сучасні освітні системи повинні активно співпрацювати з приватним сектором для впровадження інноваційних технологій та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. У своїй праці «The Knowledge Economy» Гелбрейт підкреслює важливість партнерств для розвитку інноваційних освітніх програм, які відповідатимуть вимогам сучасного ринку праці.

Таким чином, ДПП є важливим інструментом модернізації професійно-технічної освіти як в Україні, так і за кордоном. Однак, як свідчать дослідження, його впровадження в освітню сферу ще недостатньо розвинуте, і необхідно активізувати зусилля для розширення цього механізму, особливо в контексті післявоєнної відбудови України.

Метою цієї статті є розгляд державно-приватного партнерства як інструменту для забезпечення доступності професійної освіти в Україні та аналіз ефективності його впровадження. Вивчення міжнародного досвіду, а також аналіз української реальності дають змогу оцінити перспективи розвитку ДПП у сфері освіти і знайти шляхи для подолання існуючих перешкод.

Результати та обговорення. Однією з основних переваг державно-приватного партнерства (ДПП) є залучення додаткових фінансових та матеріальних ресурсів для оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів. Це забезпечує не лише модернізацію обладнання та впровадження сучасних виробничих технологій, але й створення умов для використання передових засобів навчання, таких як цифрові платформи, інтерактивні симулятори та віртуальні лабораторії. Завдяки таким оновленням освітні заклади можуть надавати можливість здобувачам освіти доступ до найсучасніших технологій, що використовуються в реальних виробничих умовах, створюючи навчальний процес більш практико-орієнтованим та ефективним.

Крім того, ДПП сприяє тому, що навчальні заклади можуть співпрацювати з приватними компаніями, які можуть не тільки інвестувати в модернізацію матеріально-технічної бази, але й надавати експертні консультації щодо актуальних вимог ринку праці. Це відкриває шлях до адаптації освітніх програм до сучасних стандартів та створює умови для забезпечення здобувачів освіти навичками, котрі є найбільш затребуваними на ринку. Наприклад, бізнес може підтримувати створення інноваційних центрів або технопарків, де студенти можуть працювати над реальними проєктами в умовах, максимально наближених до виробничих.

Упровадження таких технологій та практик дає змогу не тільки підвищувати якість навчального процесу, але й полегшує інтеграцію здобувачів освіти в сучасне виробниче середовище. Це, в свою чергу, значно підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці, оскільки випускники, які мають практичний досвід роботи з передовими технологіями, є більш цінними для роботодавців.

Крім того, важливим аспектом ДПП є постійна модернізація обладнання та навчальних засобів, що спричиняє підтримку актуальності навчальних програм відповідно до змін у технологічному середовищі. Приватні компанії зацікавлені в тому, щоб навчальні заклади підготували висококваліфікованих фахівців, тому інвестують у регулярне оновлення обладнання та надання доступу до нових технологій, які використовуються у виробничому процесі.

Отже, ДПП забезпечує якісну матеріально-технічну базу навчальних закладів, що, в свою чергу, дає змогу підвищувати рівень практичної підготовки здобувачів освіти та сприяє їхній інтеграції у сучасне виробниче середовище вже під час навчання (Moskvochova, 2016).

Приклади залучення додаткових ресурсів у рамках ДПП можна знайти у таких країнах, як Німеччина та Фінляндія. У Німеччині, завдяки співпраці з промисловими гігантами, такими як Siemens та Bosch, навчальні заклади отримують доступ до найсучаснішого обладнання, включаючи промислових роботів, верстати з числовим програмним управлінням (ЧПУ) та 3D-принтери. Така співпраця забезпечує навчальним закладам можливість інтеграції новітніх технологій у навчальний процес. Завдяки цьому здобувачі освіти надають можливість навчатися на найсучаснішому обладнанні, яке безпосередньо використовується у сучасних виробничих умовах, що значно полегшує перехід від навчання до практичної роботи на підприємствах.

Крім того, доступ до таких технологій сприяє тому, що здобувачі освіти отримують можливість не тільки освоювати базові навички роботи з обладнанням, але й брати участь у розробці нових технологічних рішень, що відкриває шлях для інноваційної підготовки фахівців. Під час навчання вони працюють з обладнанням, яке відповідає високим стандартам сучасної промисловості, що спричиняє більш швидке та ефективне освоєння матеріалу. Це створює умови для підвищення рівня їхньої практичної підготовки.

Також варто зазначити, що співпраця з такими компаніями, як Siemens та Bosch, дає змогу навчальним закладам не тільки оновлювати свою матеріально-технічну базу, але й розробляти навчальні програми, що безпосередньо відповідають вимогам сучасних підприємств. Це підвищує шанси випускників на успішне працевлаштування, оскільки вони вже знайомі з технологіями, які використовуються на реальних виробничих майданчиках (Reisch & Lindner, 2018).

Отже, така модель співпраці забезпечує створення потужного освітнього середовища, де здобувачі освіти можуть отримувати актуальні знання та навички, що відповідають сучасним вимогам ринку праці.

Важливим прикладом реалізації державно-приватного партнерства (ДПП) є створення технопарків та інноваційних центрів на базі професійно-технічних закладів. У Німеччині технопарки функціонують у тісній співпраці з провідними підприємствами, що забезпечує здобувачам освіти можливість отримати практичний досвід у реальних умовах виробництва. Така співпраця надає можливість швидко інтегрувати нові технології у навчальні програми, що робить навчальний процес більш ефективним та актуальним до потреб сучасного ринку праці.

Дослідники Jürgen Reisch та Stefan Lindner (2018) у своїй праці «Public-Private Partnerships in Technical Education: German Practices and Perspectives» зазначають, що залучення приватного сектора до фінансування та модернізації професійно-технічної освіти є критично важливим для його успішного розвитку. Вони підкреслюють, що технопарки, які співпрацюють із приватними підприємствами, сприяють не лише впровадженню нових технологій у навчальні заклади, але й відкривають шлях для здобувачів освіти до здобуття практичних навичок безпосередньо на робочих місцях.

Однією з найбільш інноваційних моделей ДПП є дуальна система навчання, яку дослідники пропонують як ефективний засіб поєднання теоретичного навчання з практикою на підприємствах. Ця система створює умови для того, щоб студенти могли отримувати практичні

навички ще під час навчання, що значно спричиняє підвищення їхньої готовності до ринку праці та збільшує їхні шанси на успішне працевлаштування. Такий підхід дає змогу навчальним закладам готувати фахівців, які відповідають найвищим вимогам сучасних виробничих процесів.

Залучення приватного сектора до фінансування технопарків та інноваційних центрів також полегшує модернізацію матеріально-технічної бази навчальних закладів, оскільки підприємства можуть інвестувати в нові технології та обладнання, які використовуються на виробництві. Це забезпечує постійне оновлення навчальних програм і робить процес підготовки здобувачів освіти більш гнучким та адаптованим до змін у промисловості (Reisch & Lindner, 2018).

Отже, технопарки та інноваційні центри, які функціонують в рамках ДПП, є важливим інструментом інтеграції нових технологій у професійну освіту, що сприяє підвищенню рівня практичної підготовки здобувачів освіти та робить їх конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

У Фінляндії, в рамках проєктів державно-приватного партнерства (ДПП), професійно-технічні заклади освіти отримують сучасні ІТ-рішення та матеріальну підтримку для створення дослідницьких лабораторій, що забезпечує значний прогрес у впровадженні інноваційних освітніх технологій. Така співпраця між державними установами та приватними компаніями надає можливість закладам освіти інтегрувати новітні програмні рішення та системи автоматизації виробництва у навчальний процес. Наприклад, компанії в галузі інформаційних технологій, такі як Nokia та Kone, активно сприяють модернізації навчальних програм та впровадженню інноваційних рішень, що відкриває шлях до більш практично орієнтованого навчання здобувачів освіти.

Матеріальна та технічна підтримка з боку приватного сектора створює умови для впровадження нових освітніх моделей, в яких студенти можуть працювати з реальними виробничими завданнями та сучасними ІТ-технологіями. Це полегшує процес набуття практичних навичок, що дає змогу здобувачам освіти одразу адаптуватися до вимог ринку праці після закінчення навчання.

Крім того, завдяки ДПП професійно-технічні заклади у Фінляндії можуть постійно оновлювати свою матеріально-технічну базу, що спричиняє зростання якості навчальних програм та їхньої відповідності сучасним вимогам. Приватні компанії не лише інвестують у новітнє обладнання, але й беруть активну участь у розробці освітніх програм,

це дає змогу навчальним закладам підтримувати високу якість освіти та підготовки фахівців.

Таким чином, фінська модель державно-приватного партнерства забезпечує інтеграцію новітніх ІТ-рішень у професійно-технічну освіту, сприяє підвищенню рівня підготовки студентів, роблячи їх більш конкурентоспроможними на сучасному ринку праці, і дає змогу впроваджувати нові освітні стандарти та технології в освітній процес (Salminen, 2020).

Фінляндія також демонструє успішні приклади реалізації державно-приватного партнерства (ДПП) у сфері освіти. Навчально-дослідницькі центри, що функціонують при професійно-технічних закладах, активно співпрацюють з місцевими компаніями для впровадження інновацій у виробничі процеси. Така співпраця забезпечує навчальним закладам доступ до новітніх технологій та ресурсів, що є важливим для розвитку професійної освіти. Зокрема місцеві компанії, зацікавлені у підготовці кваліфікованих кадрів, надають можливість інтегрувати свої передові технології та інновації у навчальні програми, що сприяє поліпшенню якості підготовки здобувачів освіти.

У дослідженні «Innovative Educational Partnerships: A Finnish Experience» (Salminen, 2020) вчені описують модель співпраці між освітніми закладами та підприємствами, яка орієнтована на спільне вирішення регіональних економічних викликів. Така модель співпраці відкриває шлях для адаптації освітніх програм до реальних потреб ринку праці, оскільки підприємства активно залучаються до розробки програм і пропонують технологічні рішення, які використовуються у виробництві. Це створює умови для того, щоб студенти могли отримувати практичний досвід, працюючи з найсучаснішими технологіями безпосередньо у процесі навчання.

Інтеграція новітніх технологій у навчальний процес і проведення досліджень на основі реальних виробничих завдань полегшує процес підготовки кадрів, які готові швидко адаптуватися до вимог сучасного виробництва. Завдяки такій співпраці освітні заклади можуть своєчасно реагувати на зміни у промислових тенденціях, що спричиняє більш ефективне використання ресурсів і забезпечує конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Отже, фінська модель ДПП у сфері професійно-технічної освіти забезпечує комплексний підхід до підготовки кадрів, що сприяє розвитку інновацій у виробництві та дає змогу навчальним закладам відповідати викликам сучасного ринку праці, підвищуючи рівень

професійної підготовки та практичних навичок здобувачів освіти (Salminen, 2020).

Підтримка з боку приватного сектора сприяє створенню дослідницьких лабораторій, де здобувачі освіти можуть застосовувати сучасні ІТ-рішення в реальних виробничих сценаріях. Це відкриває шлях для практичної підготовки студентів на основі сучасних стандартів і технологій, які використовуються на передових підприємствах. Таке середовище створює умови для інтеграції теоретичних знань із практичним досвідом, що, в свою чергу, сприяє високому рівню підготовки здобувачів освіти до роботи в умовах швидкозмінного ринку праці.

В Україні також є приклади успішного залучення додаткових ресурсів у рамках державно-приватного партнерства для оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних закладів освіти. Одним із таких прикладів є співпраця між агропромисловими компаніями та аграрними закладами освіти, де приватні підприємства, такі як «Миронівський хлібопродукт» (МХП), забезпечують навчальні заклади сучасною сільськогосподарською технікою, включаючи трактори та комбайни, а також доступ до інноваційних технологій у сфері агробізнесу. Це дає змогу здобувачам освіти навчатися на сучасних засобах та отримувати практичні навички, які відповідають вимогам ринку праці.

Іншим прикладом є співпраця компаній ІТ-сектора з технічними університетами та професійними закладами, де на базі навчальних закладів створюються лабораторії із сучасним обладнанням для програмування, автоматизації виробничих процесів та робототехніки. Наприклад, компанія ЕРАМ активно підтримує освітні проекти, надаючи сучасне обладнання для лабораторій програмування та ІТ-інфраструктури.

Перспективи розвитку ДПП у сфері професійно-технічної освіти полягають у вивченні та впровадженні європейського досвіду. У Німеччині та Фінляндії дуальна система навчання дає змогу здобувачам освіти проходити значну частину підготовки на підприємствах, що сприяє розвитку професійних навичок у реальних виробничих умовах. Це не лише підвищує якість підготовки, але й сприяє бізнесу залучати висококваліфікованих фахівців із перших днів їхньої роботи (Salminen, 2020; Reisch & Lindner, 2018). Для України важливо враховувати цей досвід, зокрема створювати можливості для стажувань і навчальних програм, що відповідають потребам ринку праці.

Висновок. Державно-приватне партнерство (ДПП) є потужним інструментом розвитку професійно-технічної освіти, що забезпечує інтеграцію новітніх технологій та практичних рішень у навчальний процес. Метою цього дослідження було визначити та обґрунтувати сучасні інструменти ДПП у сфері професійної освіти, а також дослідити можливості їх застосування для підвищення якості підготовки фахівців відповідно до потреб ринку праці. На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що дана мета була досягнута, адже дослідження показало ефективність ДПП у створенні сприятливих умов для модернізації навчальних закладів та підвищення їхньої відповідності вимогам ринку.

Завдяки співпраці між державними установами та приватними підприємствами професійно-технічні заклади отримують доступ до сучасного обладнання, фінансової підтримки та інноваційних технологій. Це сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, готових до викликів сучасного ринку праці. Успішний досвід таких країн, як Німеччина та Фінляндія демонструє ефективність ДПП у сфері освіти, забезпечуючи практичну підготовку здобувачів освіти завдяки участі в реальних виробничих процесах.

Інноваційні проекти, такі як технопарки та навчально-дослідницькі центри, є яскравими прикладами того, як партнерство держави та бізнесу спричиняє модернізацію освітньої інфраструктури та підвищення рівня підготовки здобувачів освіти. Упровадження подібних моделей в Україні дає змогу не лише підвищити якість професійної освіти, але й сприяти прискоренню процесу післявоєнного відновлення країни, формуючи нове покоління висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в умовах інноваційних економік.

Список посилань

- Близнюк, В.В., Бондар, В.В. (2019). Моделі та механізми державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку України. Київ: Наукова думка.
- Єфименко, Т.І., Черевиков, Є.Л., Павлюк, К.В. (2020). Державно-приватне партнерство в умовах глобальних економічних викликів. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України.
- Galbraith, J. (2012). The Knowledge Economy: Public-Private Partnerships in the Digital Age. New York: Harvard University Press.
- Lethem, M. (2018). Public-Private Partnerships: A French Approach. Paris: Éditions Odile Jacob.

- Moskvochova, O. S. (2016). Public-Private Partnership in Vocational Education. *Economics and Management Organization*, 2(22), 291-298.
- Reisch, J., & Lindner, S. (2018). *Public-Private Partnerships in Technical Education: German Practices and Perspectives*. Berlin: Springer.
- Salminen, T. (2020). *Innovative Educational Partnerships: A Finnish Experience*. Helsinki: Finnish Educational Research Association.
- Slobodyanyk, O. (2022). Public-Private Partnership in Vocational Education: Semantics and Development Prospects in Ukraine. *Professional Pedagogy*, 1(24), 164-171.
- Toffler, E. (1980). *The Third Wave*. New York: Bantam Books.

УДК 377

Тетяна Стойчик,
доктор педагогічних наук,
заступник директора з навчально-виробничої роботи
комунального закладу освіти «Криворізький професійний гірничо-
технологічний ліцей» Дніпропетровської обласної ради»,
<https://orcid.org/0000-0002-6106-9007>,
e-mail: stoychyk_t@ukr.net

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. На основі аналізу співпраці із соціальними партнерами – замовниками робітничих кадрів розкрито практичні вектори реалізації шляхом впровадження елементів дуальної форми навчання. Наведено приклади співпраці шляхом надання оплачуваних робочих місць здобувачам освіти під час проходження професійно-практичної підготовки, стажування педагогічних працівників в умовах підприємства, покращення матеріально-технічної бази закладу освіти, створення спільних центрів професійного консультування на базі закладів загальноосвітньої підготовки, створенні навчальної літератури, навчання наставників.

Ключові слова: заклад освіти, професійна (професійно-технічна) освіта, дуальна освіта, соціальні партнери, якість підготовки фахівців.